

**KENDERMAGOS RÉCE (*Anas strepera*) TELEPES FÉSZKELÉSE A
NYUGAT-DUNÁNTÚLON**
COLONIAL NESTING OF GADWALL (*Anas strepera*) IN WESTERN TRANSDANUBIA

Pellinger Attila

Fertő-Hanság Nemzeti Park, 9435 Sarród, Kócsagvár

1. BEVEZETÉS

A réce fajok magyarországi fészkelő állományának eloszlásáról és nagyságáról rendelkezésre álló adatok meglehetősen hiányosak (BARABÁS, 2012). A Fertőn és a Hanságban az elmúlt húsz évben végzett saját megfigyeléseim is arra utalnak, hogy jelentősen alábecsülhetjük a fészkelők számát. A fiókákat egyedül nevelő tojók a fészekrakás, a kotlás sőt a fiókanevelés is időszakában is igen hatékony, rejtőzködő viselkedést tanúsítanak, emiatt különösen nagy kiterjedésű, változatos vízborítású és vegetációjú élőhelyeken gyakran a költés észlelése is nehézségekbe ütközik.

Kendermagos réce (*Anas strepera*) fészkelésére vonatkozó adatokat a mekszikópusztai és a nyirkai-hanyi elárasztásokról gyűjtöttem. Az adatgyűjtés jellemzően nem volt szisztematikus, a terepnapokon feljegyzett megfigyeléseket értelmezem.

2. ANYAG ÉS MÓDSZER

Mekszikópusztán 1990-ben kezdődött meg a partmenti szikes mocsár rehabilitációja újraárasztással (KÁRPÁTI, 1993; PELLINGER, 2001). A beavatkozás egyik legfontosabb célja a vízimadarak számára alkalmas fészkelő, táplálkozó és pihenőhelyek biztosítása volt. Az eltelt évek során számos madárfaj előfordulását és költését sikerült bizonyítani. A kendermagos réce mellett, hogy évről-évre nagy számban vonul át a területen és a vedlési időszakban is tömegesen gyülekezik, rendszeres költő fajnak számít. A fészkelési időszakban folyamatosan jelen van az elárasztásokon, ezért feltehetően minden évben fészkel. Fiókákat vezető tojók ennek ellenére nem kerülnek szem elé minden évben, legalábbis viszonylag kevés ilyen adat ismert. Az 1992-2014 közötti években Mekszikópusztán megfigyelt családok számát az **1. táblázat** mutatja be.

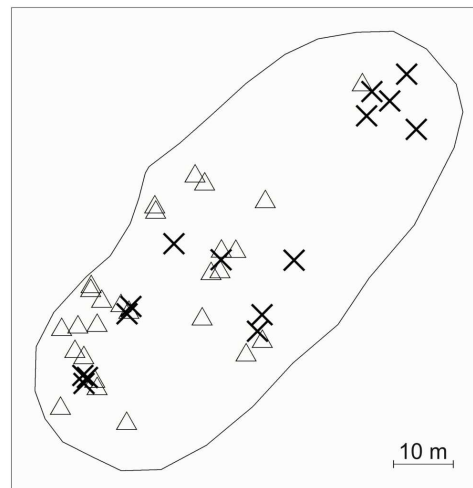
Amint az a táblázatból is kiderül annak ellenére, hogy ebben az időszakban komolyabb változás nem volt az élőhely ökológiai állapotában szisztematikus keresés nélkül az évek többségében nem került szem elé fiókás család, pedig 1998-tól két év kivételével heti állomány-számlálások folytak és számos szórvány adatot is összegyűjtöttem a területre vonatkozóan.

1. táblázat: Mekszikópusztán megfigyelt kendermagos réce családok száma (1992-2014)

Table 1: Number of Gadwall families observed in Mekszikópuszta (1992-2014)

Évek	Megfigyelt családok	Évek	Megfigyelt családok
1992	3	2004	
1993	2	2005	1
1994		2006	2
1995		2007	3
1996		2008	3
1997	1	2009	
1998	1	2010	
1999		2011	
2000		2012	
2001		2013	
2002		2014	
2003			

Különböző récefajok tojásos fészkelőtelepeken végzett ellenőrzések és gyűrűzések alkalmával kerültek elő, a zavarások minimalizálása érdekében célzott fészekkereséseket nem végeztem. 2009. május 26-án a mekszikópusztai Nyéki szálláson dankasirály (*Larus ridibundus*) fiókákat gyűrűztünk. A 0,29 ha kiterjedésű szigeten a sirályok fészkei a növényzetben szétszórtnan, változó sűrűséggel épültek, közöttük – többnyire a vegetáció sűrűbb részein, pl. csalánosban – tojásos vadréce fészkeket is találtunk. Ezeket általában a felrepülő tojó jelezte. Trimble Nomad GPS készülékkel az egyes fészkek helyét pontosan rögzítettem, ha megállapítható volt, akkor a fajt is. Bár a korábbi években számos üstökösréce (*Netta rufina*) és néhány cigányréce (*Aythya ferina*) fészkek is megkerült már a sirálytelepben ezúttal biztosan csak kendermagos réce és tőkés réce (*Anas platyrhynchos*) tojókat láttam felrepülni. A fészkek elhelyezkedését az 1. ábra szemlélteti.

1. ábra: Réce fészkek elhelyezkedése a sirályszigeten

(X – azonosított kendermagos réce fészkek; Δ – más faj fészke, vagy azonosíthatatlan faj)

Figure 1: Pattern of duck nests on the gull's island

(X – nests of Gadwall; Δ – nests of other species, or nests of unidentifiable species)

3. EREDMÉNYEK

Összesen 15 kendermagos réce fészket sikerült így megtalálni, ezen kívül 7 lakott tőkés réce (*Anas platyrhynchos*) fészket és 20 nem megállapítható fajhoz tartozó fészket találtam. Utóbbiak fele elhagyott, és/vagy kifosztott volt. A tönkrement fészkealjkat a korábbi hetek csapadékos, hideg időjárása okozhatta, nem kizárt, hogy az aktívan kotlottak zöme pótköltés volt.

A fészkek a sirályokénál sokkal aggregáltabban oszlottak el, különösen feltűnő volt ez a sziget DNy-i vége közelében, ahol előfordult, hogy három kendermagos réce fészke szinte közvetlenül egymás mellett volt. Az egyes fészkekhez legközelebb eső szomszédos fészkek (központjának) távolsága átlagosan 4,12 m-nek adódott, 86 cm és 10,66 m között változott.

Ez a sűrűség – figyelembe véve a sziget fészkekrakásra egyébként alkalmas, mégis kihasználatlan további területének nagyságát – telepes fészkelésnek tekinthető. A Nyéki szállás hasonló területű, elhelyezkedésű és növényzetű további öt szigetén, ahol sirályok nem költöttek, nem találtam réce fészkeket. Ez azt a szakirodalomból egyébként ismert jelenséget igazolja, hogy a sirályok költőszigetait a különböző vadréce-fajok előszeretettel választják fészkepítésre, a kotlás idején élvezve így a sirályok csoportos védekezésének egyes ragadozó fajokkal szembeni hatékonyságát.

DUEBBERT (1966) Észak-Dakotában talált hasonló körülmények között, az ismertetetthez hasonlóan magas sűrűséget fészkelő kendermagos récéknél. Az általa vizsgált 7 ha-os szigeten 17,29 fészke/ha-t találtak 1957-ben (121 fészke), de ez is elmarad a Mekszikópusztán 2009-ben tapasztalt 50,81 fészke/ha-os sűrűségtől.

Különösen a fiókákat vezető párokra vonatkozó gyér megfigyelési adatok ismeretében meglepő a fészkelő kendermagos récék nagy száma, főként mert feltételezhető, hogy a tíz további fészkealjából, amelyekről a tojó a faj felismerése nélkül távozott, volt még néhány e fajhoz tartozó. Annak ellenére, hogy ismert volt a tojásos fészkek száma, fiókás családokról a továbbiakban nincsen megfigyelés.

Más években nem történt ilyen felmérés, de emlékezetem szerint 2009-hez képest általában sokkal kevesebb réce fészkealjkat találtunk a sirálygyűrűzések alkalmával.

A vizes élőhely-rehabilitáció során elárasztott Nyirkai-Hanyban (PELLINGER, 2007) ugyancsak sirályszigeten 2008. május 9-én találtam négy kendermagos réce fészket átlagosan 11,23 m távolságban egymástól (8,75-15,29 m), 2009. május 18-án pedig két további fészket, amelyek egymástól 1,79 m távolságban épültek. Ezen a helyen egyik évben sem történt meg a fészkelőhely teljes felmérése, így ez az adatok csupán azt a vélelmet erősítik, hogy e faj tojóit költőszigeteken rendszeresen egymás közvetlen közelében építenek fészket és kotlanak.

IRODALOMJEGYZÉK

- BARABÁS L. (2012): *A Magyarországon fészkelő récefajok (Anatinae) elterjedése, valamint állományváltozásai az augusztusi vízimadár-monitoringadatok alapján.* Doktori értekezés. NYME, Sopron. <http://dx.doi.org/10.13147/NYME.2013.020>
- DUEBBERT, H. F. (1966): Island Nesting of the Gadwall in North Dakota. *Wilson Bulletin* **78** (1): 12-25.
- KÁRPÁTI L. (1993). Élőhely-rekonstrukció a Fertő-menti szikeseken. *Madártani Tájékoztató* 1993 (1-2): 11-15
- PELLINGER A. (2001). Mekszikópusztai árasztások. *Túzok* **6** (3): 132-141.
- PELLINGER A. (2007): Példák a sikeres hazai élőhely-rehabilitációk sorából. A Nyirkai-Hany elárasztásai. In: TARDY J. (szerk.): *A magyarországi vadvizek világa.* Alexandra Kiadó, Budapest. pp. 26-28.

**COLONIAL NESTING OF THE GADWALL (*Anas strepera*) IN WESTERN
TRANSDANUBIA****Pellinger, A.****SUMMARY**

Nesting data of the gadwall (*Anas strepera*) were collected on two sites in Western Transdanubia. On the inundations of the wetland restoration area in Mekszikópuszta spreading next to the southwest shore of Lake Fertő the species has bred regularly between 1992 and 2014, but 1 to 3 females leading young ones could be observed only in eight years (Table 1). In 2009 located duck nests within an island colony of black-headed gulls (*Larus ridibundus*) were recorded with a GPS device. A total of 15 gadwall nests could be located this way and, in addition 7 inhabited nests of mallards (*Anas platyrhynchos*) and 20 nests of unidentified species (Figure 1). Half of latter were abandoned and/or plundered. The destroyed nests may have been a consequence of the cold and wet weather of the previous weeks and it cannot be dismissed that the majority of the inhabited nests were second trials.

The distribution of the nests was far more aggregate than that of the gull nests, especially striking near the southwest end of the island where 3 mallard nests were almost next to each other. The distance between the individual nests and their nearest neighbours (measured from centre to centre) was 4.12 m on average varying between 86 cm and 10.66 m (Table 2). Density of the nests on the 0.29 ha island was 50.81 nests/ha, being higher than the 17.29 nests/ha described by Duebbert (1966) in the case of a similar colony nesting in South Dakota.

In Nyirkai-Hany, a site inundated in the course of a wetland restoration project four gadwall nests were found on 9th May 2008 on a gull island as well, with an average distance of 11.23 m from each other (8.75-15.29 m). On 18th May 2009 two additional nests were found being built in a distance of 1.79 m from each other. On this site no complete survey of the nesting site was conducted in either year, thus these data only support the suspicion that on nesting islands females of this species regularly build nests and brood in the vicinity of each other.